

Nærområdene under fingrene

Sluttrapport fra et prosjekt i regi av ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering

Prosjektet er støttet av Extrastiftelsen Helse og Rehabilitering

Full prosjektittel: Nærområdene under fingrene

Kort prosjektittel: NUFinger

Prosjektnummer: 2010/03/0278

Prosjektperiode: 01.01.2011 – 31.12.2012

Søkerorganisasjon: Norges Blindforbund

Virksomhetsområde: Rehabilitering

Skrevet av: Trond Ausland

Dato: 20.12.2012

Forord

Aldri har kart blitt mer brukt. GPSer er allemannseie, og det er enkelt å bli kjent både i by og land. Også blinde kan få hjelp av GPS, men da uten å ha kart som hjelpemiddel. Blinde og sterkt svaksynte har et betydelig mobilitetshandikap, og behovet for tilrettelagte kart er stort. Derfor har prosjektet Nærområdene under fingrene vært både givende og nyttig.

Stiftelsen Helse og rehabilitering ga Norges blindforbund støtte til å utvikle et talende taktilt verdensatlas i 2005/2006. Drøyt 50 kart som er laget for å kjenne på med fingrene ble laget. Kartene legges på en plate, og en PC leser opp det du kjenner på (og eventuelt tilleggsinformasjon). Verdensatlasen har vært et godt hjelpemiddel, spesielt for synshemmede barn. MediaLT utførte prosjektarbeidet og distribuerer atlasen.

Et verdensatlas bør alle ha. Imidlertid har også synshemmede stort behov for kart over nærområder. For meg som blind var det derfor veldig spennende å få lede prosjektet Nærområdene under fingrene. Etter en spørreundersøkelse blant synshemmede valgte vi ut kart. Dette er kart jeg tror mange får glede av. Videre håper jeg at dette er starten på et varig arbeid, ikke slutten. Behovet for kart er nærmest ubegrenset, og i dette prosjektet har vi fått gode muligheter til å vise hvor flotte kartene blir. I samarbeid med Norges blindforbund håper jeg derfor at MediaLT kan få innvilget nye kartprosjekter, for jeg synes kart for synshemmede er en menneskerett. Det bør derfor ikke være slik at kartene skal koste mye. MediaLT vil derfor spre alle produserte kart til selvkost i tiden fremover.

Jeg er takknemlig for støtten fra Extrastiftelsen, og håper det som er laget i prosjektet blir til både nytte og glede for mange blinde og svaksynte.

Oslo desember 2012

Morten Tollefsen

Prosjektleder

Sammendrag

Prosjekttittel:	Nærområdene under fingrene
Prosjektnummer:	2010/3/0278
Søkerorganisasjon:	Norges Blindforbund
Virksomhetsområde:	Rehabilitering

I 2005-2006 utviklet MediaLT en norsk versjon av et taktilt, talende verdensatlas. På bakgrunn av suksessen i dette prosjektet og behovene for flere gode kart, var det på tide å videreutvikle Atlas-konseptet. Tilbakemeldingene fra brukere viste at det var behov for:

- detaljkart av ulike typer for Norge/Norden.
- Lokale kart for nærområdene der sterkt synshemmede bor og/eller ferdes.

I Nærområdene under fingrene ønsket vi derfor å utvikle nye taktile, talende kart, og finne løsninger som gjorde at sterkt synshemmede kunne få nærområde-kart. Målet i dette prosjektet var:

Videreutvikle det talende, taktile Atlaset med nordiske detaljkart og finne løsninger som gjør at sterkt synshemmede kan få kart over nærområder og viktige fellesområder.

Prosjektet har gått som planlagt. Det er laget totalt 16 nye taktile kart (12 kart over Norden, 4 over nærområder) for bruk på trykkfølsom plate (TTT) med tilhørende programvare. Vi har hatt et godt samarbeid i prosjektet og fått gode svar på brukerundersøkelser og brukertester.

Kartene vi har utviklet er laget av en type plastikkark som tåler mye bruk og tillater stor taktill detaljrikdom. Programvaren krever ingen installasjon og fungerer på de fleste nyere versjoner av operativsystemet Windows. Programvaren inneholder også mye informasjon i form av lyd/tale, ikke bare stedsnavn, men fakta og ekstra opplysninger som kan være til hjelp. Den taktile platen krever heller ingen installasjon eller konfigurering.

Parallelt med prosjektet i 2012, fikk vi et oppdrag (kalt Mamma Mia) fra Norges Blindforbund Buskerud Fylkeslag om å utvikle 3 nærområdekart over Kongsberg rutebilstasjon, Bragernes Torg i Drammen (hvor NB Buskerud Fylkeslag har sitt kontor) og Hønen gård bo- og mestringssenter på Hønefoss. Disse er laget på samme måte som nærområdekartene i prosjektet og vi har inkludert kartene under kapittel 2.3 i denne rapporten. Slike oppdrag har en viktig signaleffekt og bidrar til økt bevissthet og interesse for kart av denne typen.

En søknad om et nærområdekart som hjelpemiddel ligger nå til behandling hos NAV. Utfallet av søknaden vil bestemme hvor enkelt det vil være for synshemmede å få slike kart i fremtiden. Uansett ligger nå alt teknisk sett til rette for å produsere kart over fellesområder og nærområder, og vi vil etter prosjektets slutt jobbe aktivt for å få utplassert taktile, talende kart på så mange steder som mulig.

Innholdsfortegnelse

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet/Målsetting.....	5
1.1 Prosjektets målsetting.....	5
1.2 Prosjektets målgruppe	5
1.3 Omfang og finansiering	5
Kap 2. Prosjektgjennomføring/Metode	6
2.1 Kartlegging og teknisk løsning.....	6
2.2 Kart over Norden.....	6
2.3 Kart over nærområder.....	7
2.4 Brukertesting	7
2.5 Finansiering av kart	7
Kap 3. Resultater og resultatvurdering	9
Kap 4. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer	10

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet/Målsetting

Norges Blindeforbund gjennomførte i perioden 01.01.2005-31.12.2006 arbeidet med utviklingen av et taktilt verdensatlas (H&R, prosjektnummer 2004/3/0275) i samarbeid med MediaLT. Kartene legges på en plate som kobles til en PC. Dette gjør at brukeren kan få både taktil feedback og informasjon som tale fra PCen. Den absolutt største fordelen med et slikt system er at kartene kan bli langt mer forståelige og detaljerte enn tradisjonelle, taktile kart.

Tilbakemeldingene fra verdensatlas-prosjektet ga uttrykk for ønsker om flere og mer detaljrike taktile kart over Norden. I tillegg til dette så vi et behov for å utvikle kart over nærområder, f.eks. kart over en etasje i et bygg eller en gate med butikker, bussholdeplasser osv.

Norges Blindeforbund og MediaLT har samarbeidet om gjennomføringen av prosjektet. Som i våre tidligere samarbeidsprosjekter har sluttbrukere blitt prioritert.

1.1 Prosjektets målsetting

Prosjektets hovedmål var:

Videreutvikle det talende, taktile atlaset med nordiske detaljkart og finne løsninger som gjør at sterkt synshemmede kan få kart over nærområder og viktige fellesområder.

Hovedmålet hadde følgende delmål:

1. Kartlegge hvilke ressurser som kan brukes for utvikling av taktile, talende, Nordiske kart.
2. Gjennomføre brukerundersøkelse om hvilke fellesområder det er viktigst å lage kart over.
3. Gjennomføre brukerundersøkelse om hvilke nærområder det bør lages kart over.
4. Utvikle teknisk løsning for kart for nær- og fellesområder.
5. Lage taktile, talende Nordiske kart.
6. Brukerteste Nordiske kart.
7. Lage kart over nær- og fellesområder.
8. Brukerteste kart over nær- og fellesområder.
9. Gjøre nødvendige endringer ihht. brukertesting.
10. Finne løsninger for finansiering av nye kart for nær- og fellesområder.
11. Dokumentasjon og sluttrapportering.

1.2 Prosjektets målgruppe

Den primære målgruppen i prosjektet var sterkt synshemmede. I utgangspunktet er kart like aktuelt for barn, voksne og eldre. Målgruppen var derfor sterkt synshemmede i alle aldre og i hele Norge.

1.3 Omfang og finansiering

I prosjektet var det nødvendig å prioritere hvilke kart over felles- og nærområder som skulle lages. Siden slike kart ikke har vært produsert før, er behovet stort, men vi forsøkte å plukke kart som ble ansett som spesielt viktige og som kunne representere bredden i hva slags kart som kan produseres.

Prosjektet er i sin helhet finansiert med midler fra Extrastiftelsen; noe som også var i tråd med oppsatt finansieringsplan.

Kap 2. Prosjektgjennomføring/Metode

Dette prosjektet har i all hovedsak bestått i utvikling av følgende:

1. Nye, detaljrike taktile kart over Norden for bruk på TTT
2. Nye, detaljrike taktile kart over nærområder for bruk på TTT

Vi har fullført alle delmålene og utviklet kartene ihht. prosjektbeskrivelsen.

2.1 Kartlegging og teknisk løsning

For å finne kartmaterieell og informasjon, har internett vært vår største ressurs. Google-søk, Google-maps og Wikipedia har gitt oss tilstrekkelig materieell for å utvikle kartene. I forhold til noen av nærområdekartene har vi i tillegg fått bilder, innskannede prosjekteringskart og gjort nødvendige befaringer for å få best mulig og nøyaktig resultat.

Vi har benyttet den samme teknologien som i verdensatlas-prosjektet. Dvs. en taktil plate som kobles til PC, for både kart over Norden og lokale kart, og vi har vurdert det hensiktsmessig å lage enkeltstående applikasjoner som kan brukes uavhengig av verdensatlas-applikasjonen. Valg av utviklingsverktøy ble også gjort på grunnlag av erfaringene vi gjorde i verdensatlas-prosjektet. Noen oppdateringer har skjedd siden den gang både på TTT og utviklingsverktøyene, men ingen større endringer.

Vi har vurdert hvordan kartene best kunne produseres i forhold til holdbarhet og taktil brukbarhet. Etter å ha testet ulike løsninger, valgte vi varmpressede (svellepapir) kart. Slike kart har lang holdbarhet og tåler mye bruk, og den taktile detaljrikheten er større enn på f.eks. kart fra en vanlig punktskriver.

2.2 Kart over Norden

Etter en vurdering i prosjektgruppa ble det produsert totalt 12 kart over Norden:

Norge (6 kart):

- oversiktskart over hele Norge
- kart over Østlandet
- kart over Sørlandet
- kart over Vestlandet
- kart over Trøndelag
- kart over Nord-Norge

Sverige (3 kart):

- oversiktskart over hele Sverige
- kart over den sørlige delen av Sverige
- Kart over den nordlige delen av Sverige

Finland (1 kart):

- oversiktskart over hele Finland

Danmark (1 kart):

- oversiktskart over hele Danmark

Island (1kart):

- oversiktskart over hele Island

Alle kartene er delt inn i fylker/len/region osv, og har et utvalg av store byer, innsjøer, elver og fjell. I tillegg til navnene finnes det også faktaopplysninger om alt unntatt byer.

2.3 Kart over nærområder

For å utvikle kartene over nærområder, gjennomførte vi en brukerundersøkelse for å finne ut av hvilke områder som var mest aktuelle. Som ventet var resultatene noe sprikende i forhold til brukers lokaliserings og behov, men vi konkluderte med at det i prosjektet burde utvikles kart hvor mange synshemmede ferdes, også de som ikke har noen lokal tilknytning til områdene. På bakgrunn av dette, brukerundersøkelsen og «Mamma Mia»-oppdraget ble det derfor utviklet sju ulike kart:

- Sporveisgata og området rundt Norges Blindeforbund
- Uteområdet ved Hurdalsenteret
- Inneområdet på Hurdalsenteret
- Jotunheimen
- Kongsberg rutebilstasjon (Mamma Mia)
- Bragernes Torg i Drammen (Mamma Mia)
- Hønen gård bo- og mestringscenter i Hønefoss (Mamma Mia)

Det er store variasjoner mellom kartene i forhold til utforming og innhold, som gir et godt bilde av hvordan slike kart kan benyttes til ulike formål og i ulike sammenhenger.

2.4 Brukertesting

Alle kartene har blitt testet av flere synshemmede, noen med erfaring fra taktile kart og noen uten erfaring. Gjennom testene har det blitt oppdaget feil, mangler og forvirrende elementer. Vi har gjort endringer og rettinger på bakgrunn av tilbakemeldingene, for å oppnå et tilfredsstillende resultat.

2.5 Finansiering av kart

Vi kom til at den beste måten for å få vurdert om nærområdekart kan bli godkjent som et hjelpemiddel, var å få fremmet en konkret søknad til NAV. En bruker sendte derfor høsten 2012 inn en søknad om et nærområdekart basert på et konkret behov. Denne søknaden ligger til behandling hos NAV, men brukeren har mottatt et foreløpig svar, der det blant annet framkommer følgende:

”Denne type kart kan anses som et hjelpemiddel i treningssammenheng (som kan gis opp til 26 år). Eventuelt kan det anses som et slags mobilitetshjelpemiddel, selv om det ikke er nevnt i hjelpemiddelregelverket (naturlig nok i og med at det er relativt nytt). Det er satt en del kjøreregler omkring hva som kan gis, og hva som ikke kan gis som hjelpemidler, og hjelpemiddelutvalget endrer seg raskere enn reglene. Så når det kommer nye produkter må man hele tiden se de i sammenheng med hva som sies i regelverket om liknende hjelpemidler.”

Brukeren som søkte var over 26 år. Den foreløpige konklusjonen er derfor at det er tvilsomt om vedkommende får innvilget søknaden, men vi får avvente det endelige svaret før vi konkluderer. Arbeidet med å finne gode finansieringsløsninger for kartene vil bli videreført.

Kap 3. Resultater og resultatvurdering

Så langt vi kan vurdere er målene i prosjektet oppnådd. Det er ingen vesentlige avvik fra aktiviteter eller resultater.

Vi har utviklet 16 kart (totalt 19 kart inkludert «Mamma Mia»-oppdraget) og har skaffet oss masse kunnskap og verdifull erfaring i forhold til å lage taktile kart i kombinasjon med lyd. En annen verdifull erfaring er bruk av ressurser og tid for å kunne utvikle slike kart til en fornuftig pris i fremtiden. Teknisk og økonomisk sett ligger det således godt til rette for å gå ut å tilby taktile, talende kart til både offentlige og private aktører. I etterkant av prosjektet vil vi derfor jobbe med å få aktører med ansvar for viktige fellesområder for synshemmede til å kjøpe inn taktile, talende kart.

I november 2012 ble det gjennomført et seminar i Norges Blindforbunds lokaler, der resultatene fra arbeidet ble presentert (<http://www.medialt.no/news/oppsummering-fra-seminaret-paa-kryss-og-tvers/840.aspx>). Også i etterkant av prosjektet vil vi arbeide med aktive informasjonstiltak for å spre informasjon om de taktile, talende kartene, slik at så mange som mulig kan få glede av dem. Målsetningen er å få til en bærekraftig produksjon og videreutvikling av kartene.

Manglende geografikunnskaper blant synshemmede i Norge har vært en kjent utfordring, fordi det lenge har manglet gode kartalternativer for å formidle denne kunnskapen. Et viktig skritt for å bedre situasjonen ble gjort gjennom prosjektet med verdensatlasen. I dette prosjektet er situasjonen ytterligere forbedret ved at det er laget kart for Norge og Norden, og det er også lagt et grunnlag for å formidle geografikunnskap over nærområder. Prosjektet har derfor hatt stor betydning for synshemmedes muligheter til å tilegne seg informasjon som er en selvfølge for befolkningen ellers.

Kap 4. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer

Ambisjonen med prosjektet var å utnytte kunnskapen fra prosjektet med verdensatlasen til å utvide synshemmedes muligheter for gode kart. Denne målsetningen er oppnådd. Synshemmede kan nå få taktile, talende kart over alle typer geografiske områder: Alt fra store verdensatlas til små geografiske områder (både innendørs og utendørs). Utfordringen som gjenstår er finansieringen av disse kartene. Kartene er for kostbare til at det er rimelig å forvente at brukerne selv skal betale de, og fortsatt er det uklart om NAV vil godkjenne nærområdekart som hjelpemiddel. I etterkant av prosjektet vil vi fortsette arbeidet for å få gjennomslag for dette.

Det gode samarbeidet mellom Norges Blindeforbund og MediaLT vil bli videreført etter prosjektslutt. En av de konkrete samarbeidsområdene vil være arbeidet for å få gjennomslag for å få nærområdekart godkjent som hjelpemiddel. Et annet viktig område vil være felles anstrengelser for å få gjennomslag for at det må lages taktile, talende kart for viktige fellesområder i Norge.